

YASHIL IQTISODIYOT VA AHAMIYATI

Ochildiyeva Naima Mengziya qizi

*Termiz Agrotexnologiyalar va innovatsion rivojlanish instituti
4-bosqich talabasi. Agrobiznes va investitsion faoliyat yo'nalishi*

Annotatsiya: Yashil iqtisodiyot –inson hayoti va sog'ligi uchun zarur bo'lgan resurslarni, ekologik xavflarni va ekologik tanqislikni kamaytirishga va atrof-muhitni buzmasdan iqtisodiyotning barcha sohalarini rivojlantirishga qaratilgan iqtisodiy tizim. Yashil iqtisodiyotni biz ekologik iqtisodiyot bilan bog'lasak adashmagan bo'lamiz, lekin u ko'proq siyosiy jihatdan qo'llaniladigan yangi yo'nalish hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Yashil iqtisodiyot, infratuzilma, iste'molchilar, quyosh energiyasi, geotermal energiya, ekologik muhofaza;

Hozirda global biznes iqlim o'zgarishining oldini olishga va atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishga qaratilgan texnologiyalarni rivojlantirishga katta miqdordagi resurslarni yo'naltirmoqda. Muqobil energiya manbalari-bu gidroenergetika, shamol energiyasi, quyosh energiyasi, geotermal energiya, biomassa va suv toshqini energiyasidan foydalanish orqali olinadigan qayta tiklanadigan energiya manbalari. Bu energiya manbalari neft, tabiiy gaz, ko'mir va uran rudasi kabi qazib olinadigan yoqilg'ilardan farqli o'laroq, tugamaydi, shuning uchun ular qayta tiklanadigan manbalar deb ataladi.

So'nggi yillarda O'zbekistonda energiya ishlab chiqarish obyektlarining umumiy quvvati o'sib bormoqda, ammo rivojlanish sur'ati Yaqin xorijiy mamlakatlar xususan Rossiyaga qaraganda ancha past. O'zbekiston iqlim o'zgarishi oldida eng zaif davlatlardan biri hisoblanadi, chunki mamlakat hududining 80 foizini o'tloqlar va cho'l hududlari egallaydi, shu sababli iqlim o'zgarishi O'zbekiston iqtisodiyotiga katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. 50-yillarning boshidan buyon mamlakatda o'rtacha harorat global isish tezligidan ikki baravar ko'tarildi. Hozirgi prognozlar ko'rsatishicha, zarur yumshatish choralari ko'rilmasa, 2050-yilga kelib mamlakatda o'rtacha harorat 1,8°-3,3° C gacha ko'tariladi. Qo'shimcha moslashish choralarisiz, shu asrning o'rtalariga kelib, mamlakat suv tanqisligi kuchayishi, cho'llanish kuchayishi, qurg'oqchilik va yerlar degradatsiyasiga duch kelishi mumkin. Bunday ekstremal ob-havo qishloq xo'jaligi, turizm, sog'liqni saqlash va infratuzilmaga salbiy ta'sir ko'rsatib, O'zbekiston rivojlanishini cheklaydi. Iqlim o'zgarishining oqibatlarini Orol dengizining ekologik halokatida allaqachon namoyon bo'ldi.

Bugungi kunda O'zbekiston o'zining hozirgi rivojlanish modeli bo'yicha o'sish chegaralarini yengib o'tish hamda iqlim va ekologiyadan xabardor bo'lib borayotgan jahon bozorida iqtisodiy raqobatbardoshligini mustahkamlash yo'lidagi noyob

imkoniyatni yaxshi tushunadi. Mamlakat tarkibiy islohotlarning jadallashuviga tayangan holda, o'z iqtisodiyoti, odamlar va sayyoramiz uchun, rivojlanayotgan sohalarda yangi ish o'rinlarini yaratish bilan birga tabiiy resurslardan Moslashuvchan, Inklyuziv, Barqaror va Samarador (MIBS) foydalanishga asoslangan past uglerodli va iqlimga chidamli "yashil" o'sish modeli sari yo'lni belgilash bo'yicha qadamlar tashlamoqda. Lekin, yanada barqaror va "yashil" iqtisodiyotga aylanish uchun mamlakat mavjud ekologik muammolar va iqtisodiy o'sishni sekinlashtiradigan boshqa xavf omillari ustida ishlashi kerak.

Yashil iqtisodiyot bu shunday iqtisodiyotki bunda bandlik va daromadning o'sishi uglerod chiqindilari va ifloslanishni kamaytirish, energiya va resurslar samaradorligini oshirish, biologik xilma-xillik va ekotizim xizmatlarining yo'qolishining oldini olish imkonini beruvchi iqtisodiy faoliyatga, infratuzilma va aktivlarga davlat va xususiy investitsiyalarni jalb qilish orqali amalga oshiriladi. Bugungi kunda innovatsion taraqqiyotga erishish, iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, cheklangan resurslardan maksimaldarajada oqilona foydalanish masalalari nafaqat milliy iqtisodiyot, balki butun jahon hamjamiyati oldida amalga oshirilishi lozim bo'lgan muhim vazifalardan sanaladi.

Yashil iqtisodiyot yoki "ekologik iqtisodiyot"ni o'rganishimiz uchun, o'zgaruvchilar va o'zgaruvchisiz yashil iqtisodiyotning nima ekanligini tushuntirish zarur. Yashil iqtisodiyot, o'zgaruvchisiz ekologik jarayonlarni kuchaytirish, tabiiy resurslarni sodda va samarali ishlash, ekologik ko'ngil o'zgarishlarni ta'lim etish va bu ko'ngil o'zgarishlarni qo'llash bilan bog'liq iqtisodiyot tizimi shaklida amalga oshiriladi.

Yashil iqtisodiyotning ahamiyati quyidagi maqsadlar asosida amalga oshiriladi:

1. Ekologik muhofaza: Yashil iqtisodiyot, tabiiy resurslarni sodda va samarali foydalanish, atrof-muhitni muhofaza qilish, atmosferga zarar keltirmaydigan usullar bilan o'zgaruvchisizlikni ta'minlashni maqsad qiladi. Bu, iklim o'zgarishiga qarshi kurashish, suv va ovqat ta'minoti, biologik turar joylar va o'zgarimas energiya manbalari uchun muhimdir.

2. O'zgaruvchisizlik: Yashil iqtisodiyot, o'zgaruvchisiz va istikrarli iqtisodiyot tizimini ta'minlash maqsadida faoliyat ko'rsatadi. Bu, iqtisodiy iste'molchilar va investitsiyalarni o'zgartirish, yangi ish o'rinlari yaratish, innovatsiyani oshirish va ma'muriyatni mustahkamlash yoli bilan o'zgaruvchisizlikni ta'minlashni maqsad qiladi.

3. Inkluzivlik: Yashil iqtisodiyot, ommaviy foydalanuvchi tomonidan keng tarqalgan iqtisodiy faoliyatga imkon berish maqsadida iqtisodiy integratsiya va inkluzivlikni ta'minlashni o'z ichiga oladi. Bu, kuchaytirilgan ish joylari, ta'lim va sog'liqni muhofaza etishning ko'proq samarali va sog'liqni saqlash o'sishiga olib keladi.

4. Zamonaviy energiya va innovatsiya: Yashil iqtisodiyot, energiya manbalarini diversifikatsiya qilish va zamonaviy energiya turlariga o'tishni ta'minlash,

texnologiyalarni rivojlantirish va innovatsiyani qo'llab-quvvatlashni maqsad qilar. Bu, energiya israfini kamaytirish, energetik tijoratni o'zgartirish va iklim o'zgarishiga qarshi kurashishga imkon beradi.

5. Oliy sifatli ish o'rinlari: Yashil iqtisodiyot, ish o'rinlarini o'zgartirish va yangi sohalarni rivojlantirish maqsadida ish o'rinlari yaratishni o'z ichiga oladi. Bu, mehnat resurslarini samarali ishlash, ommaviy xizmatlarni taqdim etish va ijtimoiy-ijrochi tashkilotlar orqali ijtimoiy ta'sirni kuchaytirish bilan bog'liq.

Yashil iqtisodiyot, o'zgaruvchisizlik, ekologik muhofaza, iqtisodiy integratsiya va insonlarning ma'muriyatini ta'minlash maqsadlari bilan jismoniy va zamonaviy dunyolarini birlashtirib, qulay va samarali mamlakatlarni yaratishga qaratilgan harakatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Хашимова С.Н. Яшил иқтисодиёт тараққиёт гарови. /Бизнес-эксперт. №3, 2022
2. Корнева А.А. “Зеленая” экономика и цифровизация в экономической основе концепции устойчивого развития // Научный сетевой журнал “Интеграл” №4/2022.
3. Vahabov A.V., Xajibakiyev Sh.X., Tashmatov Sh.A., Butaboyev M.T. Yashil iqtisodiyot. Darslik –T. “Universitet” 2020y. 31 bet.
4. Т.В. Захарова «Зеленая» экономика как новый курс развития: глобальный и региональный аспекты. Вестник Томского государственного университета, №4(16), 2011
5. Устойчивое экономическое развитие в условиях глобализации и экономики знаний: концептуальные основы теории и практики управления /Под ред. В.В. Попкова. Учебник. М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2007. — 295 с.